

ปัญหาเขตแดนทางทะเลของประเทศในภูมิภาคและของไทยกับแนวทางการดำเนินการด้านนโยบาย

น.อ.ภูษงค์ ประดิษฐ์ธีระ

ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับเขตแดนทางทะเลของประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ถือเป็นปัญหาหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคนี้ โดยตลอดห่วงโซ่ผ่านเราจะเห็นข่าวเกี่ยวกับการเผชิญหน้าทางทหารของกำลังทางเรือของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและในทะเลจีนใต้ได้อยู่เป็นประจำซึ่งมีสาเหตุพื้นฐานความขัดแย้งมาจากเรื่องเขตแดนทางทะเลและการอ้างสิทธิ์เหนือเกาะต่างๆ โดยความขัดแย้งนี้มักจะนำไปสู่ปัญหาการเมืองภายในของประเทศคู่กรณีโดยเฉพาะในเรื่องการปลุกกระแสชาตินิยมซึ่งบางครั้งก็เกิดความรุนแรงจนกระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ปัญหาเหล่านี้มีทั้งที่สามารถเจรจาตกลงแบ่งเขตแดนกันได้ หรือตกลงร่วมกันให้เป็นพื้นที่พัฒนาาร่วม หรือบางกรณีก็นำขึ้นสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ(ศาลโลก)

บทความนี้จะยกตัวอย่างความขัดแย้งเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง ทะเลจีนใต้ และในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านตลอดจนวิเคราะห์ทิศทางนโยบายของแต่ละประเทศในระหว่างที่ยังตกลงเรื่องแบ่งเขตแดนกันยังไม่ได้ พร้อมกับเสนอแนะนโยบายการดำเนินการของไทยกับพื้นที่ที่ยังตกลงกันไม่ได้กับประเทศเพื่อนบ้าน

ความขัดแย้งเกี่ยวกับเขตแดนทางทะเลส่วนใหญ่เกิดจากการอ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะหรือเกาะและพื้นที่ทางทะเลที่ต่างอ้างสิทธิ์ด้วยเหตุผลที่มาแตกต่างกันของแต่ละประเทศ โดยพื้นที่เหล่านั้นมักตั้งอยู่ในจุดสำคัญทางยุทธศาสตร์หรือไม่ก็อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ในที่นี้ขอยกตัวอย่างความขัดแย้งที่เกิดจากการอ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะ/เกาะของประเทศในภูมิภาคที่ทำให้เกิดปัญหาระหว่างประเทศตามมา พอสังเขปดังนี้

ตัวอย่างความขัดแย้งเรื่องเขตแดนทางทะเลในภูมิภาคที่ยังไม่มีข้อยุติ

การอ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะคูริล (Kuril Islands) ระหว่างรัสเซีย - ญี่ปุ่น

รูป ที่ตั้งหมู่เกาะคูริล(Kuril Islands)

หมู่เกาะคูริล Kuril (ญี่ปุ่นเรียกว่า Chishima) ตั้งอยู่บริเวณมหาสมุทรแปซิฟิกประกอบด้วย ๔ เกาะใหญ่ และเกาะเล็กที่ตั้งเรียงรายเป็นแนวเชื่อมต่อกับฮอกไกโด(Hokkaido)เหนือของญี่ปุ่น เดิมญี่ปุ่นครอบครองหมู่เกาะนี้มาก่อน พอมาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่๒ญี่ปุ่นแพ้สงคราม รัสเซียได้ประกาศครอบครองพร้อมกับส่งประชากรไปตั้งรกราก ปัจจุบันประชาชนที่อาศัยอยู่บนหมู่เกาะส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายที่มาจากสหภาพโซเวียตเดิม รัสเซียมีกติกโอบายแสดงความเป็นเจ้าของโดยการให้เป็นเขตปลอดวีซ่าสำหรับคนญี่ปุ่นและอนุญาตให้ชาวประมงญี่ปุ่นไปจับปลาได้ แต่อย่างไรก็ตามญี่ปุ่นไม่ยอมรับและประกาศว่าหมู่เกาะนี้ยังเป็นของญี่ปุ่น สำหรับหมู่เกาะนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรมีชีวิตและปิโตรเลียม และตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญหากใครได้ครอบครองจะส่งผลทำให้มีพื้นที่ EEZ เป็นจำนวนที่กว้างใหญ่มากซึ่งปัญหาความขัดแย้งเหนือหมู่เกาะนี้ได้นำมาสู่ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเนื่องจากการโยงสู่ประเด็นการเมืองในประเทศและความเป็นชาตินิยม รวมทั้งในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ท่าทีของทั้งสองประเทศในขณะนี้มีความพยายามที่จะแก้ปัญหาโดยสันติโดยล่าสุดเมื่อ กันยายน ๒๕๕๒ มีการเจรจากันระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงทางทหารของทั้งสองประเทศซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ทั้งสองประเทศเริ่มมีความพยายามในการเจรจาแก้ปัญหา

การอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะทากิซึมา หรือ ต็อกโด (Takeshima /Tok-do Islands ระหว่างญี่ปุ่น -เกาหลีใต้

รูป ที่ตั้งหมู่เกาะทากิซึมา หรือ ต็อกโด (Takeshima /Tok-do Islands)

หมู่เกาะทากิซึมา(Takeshima) หรือเกาหลีใต้เรียกว่าเกาะต็อกโด (Tok-do) ตั้งอยู่ระหว่างคาบสมุทรเกาหลีและญี่ปุ่น อยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเกาหลีใต้ประมาณ ๘ ไมล์ และห่างจากตะวันตกเฉียงเหนือของญี่ปุ่นประมาณ ๓๐ ไมล์ ญี่ปุ่นได้ประกาศครอบครองหมู่เกาะนี้ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๐๕ แต่พอหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นแพ้สงครามจึงหลุด

การครอบครองไปโดยปริยาย และในปี ๑๙๕๔ เกาหลีใต้ได้ส่งกำลังทหารขึ้นไปอยู่บนเกาะนี้^๑ ตำบลที่ตั้งของเกาะนี้มีผลต่อเขตแดนทางทะเลของทั้งสองประเทศเป็นอย่างมากและหากใครได้ครอบครองก็หมายถึงได้พื้นที่อาณาเขตทางทะเลบริเวณรอบๆนั้นด้วย ปัญหานี้มักทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกันระหว่างเกาหลีใต้กับญี่ปุ่นเป็นประจำ บางครั้งเกิดความตึงเครียดถึงกับมีการเผชิญหน้ากันของกำลังทางเรือทั้งสองประเทศ เช่น ในปี ๒๐๐๖ ทำให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและประชาชนของทั้งญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ที่ต่างมีความเป็นชาตินิยมสูง ปัจจุบันยังคงเป็นปัญหาที่เปราะบางของทั้งสองประเทศ

การอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะเซนกากุ (Senkaku Islands) ระหว่างญี่ปุ่น-จีน-ไต้หวัน

รูป ที่ตั้งหมู่เกาะเซนกากุ (Senkaku Islands)

หมู่เกาะนี้เดิมญี่ปุ่นครอบครองอยู่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ แต่หลังจากแพ้สงคราม สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ประกาศครอบครองเช่นเดียวกับไต้หวันแต่ญี่ปุ่นคัดค้านและยังคงอ้างว่าเป็นของตนเอง ที่ตั้งของหมู่เกาะอยู่ระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่ เกาหลีใต้ และเกาหลีเหนือของญี่ปุ่น บริเวณรอบๆหมู่เกาะนี้เชื่อกันว่ามีก๊าซปิโตรเลียมอยู่เป็นจำนวนมาก ความขัดแย้งนี้นอกจากในระดับรัฐบาลแล้วยังลามไปถึงกลุ่ม NGOs และประชาชนของทั้งสามชาติที่มีการเคลื่อนไหวประท้วงซึ่งกันและกันอยู่เป็นประจำในขณะนี้

^๑ Japanese Institute of Global Communications, Available at http://www.glocom.org/special_topics/social_trends/20020820_trends_s3/index.html

การอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์(Spratly Islands) ของ ๖ ชาติ

หมู่เกาะสแปรตลีย์ตั้งอยู่ใจกลางทะเลจีนใต้ มีพื้นที่รวมกันประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ ตารางไมล์ หรือคิดเป็น ๓๘% ของพื้นที่ทะเลจีนใต้ มีเกาะเล็กเกาะน้อย หินโสโครก โขดหินมากกว่า ๔๐๐ เกาะ มีเพียง ๓๓ เกาะที่โผล่พ้นน้ำ^๒ หมู่เกาะนี้มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์คืออยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมหลักระหว่างช่องแคบมะละกากับมหาสมุทรแปซิฟิก และเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญทางเศรษฐกิจ หากประเทศใดได้กรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะนี้ทั้งหมดย่อมจะมีอาณาเขตทางทะเล (Maritime Zones) ที่กว้างออกไปอีก ๒๐๐ ไมล์ทะเลรอบๆหมู่เกาะ เป็นพื้นที่มหาศาลเกือบครอบคลุมพื้นที่ทะเลจีนใต้ทั้งหมด

รูป ที่ตั้งหมู่เกาะสแปรตลีย์(Spratly Islands)

ปัจจุบันประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ ประกอบด้วย สาธารณรัฐประชาชนจีน(สปจ.) ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย และ บรูไน โดยแต่ละประเทศอ้างเหตุผลในการครอบครองแตกต่างกัน เช่น สปจ. อ้างเหตุผลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจีนอ้างว่าได้ค้นพบหมู่เกาะนี้ตั้งแต่สมัยโบราณเมื่อ ๒๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น (Han Dynasty) ในศตวรรษที่ ๒ ก่อนคริสตกาล รวมทั้งมีหลักฐานปรากฏอยู่บนแผนที่โดยนักเดินเรือชาวจีนชื่อ Cheng Ho ได้พล็อตตำแหน่งที่เรือไว้ในระหว่างปี ค.ศ. ๑๔๒๕ และ ปี ค.ศ. ๑๔๓๐^๓ ส่วนไต้หวัน อ้างเหตุผลทางประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับจีน เนื่องจากสมัยก่อนมีจีนเดียว และได้ทวนยังอ้างว่าในระหว่างสงครามโลกครั้งที่๒ ญี่ปุ่นได้มอบเกาะสแปรตลีย์ให้ไต้หวันดูแล(ขณะนั้นเรียกว่า จีนคณะชาติ) ฟิลิปปินส์อ้างเหตุผลว่าเป็นผู้ค้นพบบางส่วนของ

^๒ Ji Guoxing , *Maritime Jurisdiction in the Three China seas: Options for Equitable Settlement*, Institute on Global Conflict and Cooperation, October 1995,p. 34.

^๓ Kaye, Stuart B., “The Spratly Islands Dispute: A Legal Background,” *Maritime Studies*, No. 102, September/October 1998, pp. 19.

หมู่เกาะนี้และเหตุผลทางภูมิศาสตร์เนื่องจากหมู่เกาะนี้อยู่ใกล้ฟิลิปปินส์มากที่สุด เวียดนามอ้างเหตุผลทางประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับ สเปน และไต้หวัน ส่วนมาเลเซีย และบรูไน อ้างเหตุผลทางภูมิศาสตร์คือมีพื้นที่บางส่วนทางใต้ของหมู่เกาะ อยู่ในเขตไหล่ทวีปของตนเอง^๔

รูป สิ่งปลูกสร้างของจีนบนไซดหิน Mischief Reef

รูป สิ่งปลูกสร้างของมาเลเซียบนไซดหิน Swallow Reef

เหตุการณ์กระทบกระทั่งกันระหว่างประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาได้มีเหตุกระทบกระทั่งกันของกำลังทางเรือของประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์หลายครั้ง รวมทั้งมีการประท้วงการสร้างสิ่งปลูกสร้างบนเกาะเล็กๆ(ไซดหิน) ของจีน และมาเลเซีย ซึ่งการกระทบกระทั่งกันของกำลังทางเรื่อนั้นบางครั้งทำให้เรือของบางประเทศถูกจม และลูกเรือเสียชีวิต เช่น ในปี ๑๙๘๘ จีนได้จมเรือเวียดนามทำให้มีลูกเรือเสียชีวิตถึง ๗๐ คน และในปี ๑๙๙๕ จีนได้ขึ้นไปครอบครองเกาะ(ไซดหิน)Mischief Reef ซึ่งฟิลิปปินส์ได้ประกาศครอบครองอยู่เช่นกัน จีนได้ก่อสร้างจุดตรวจการณ์พร้อมกับติดตั้ง Markers เพื่อเป็นเครื่องหมายว่าเป็นของจีน หลังจากนั้นไม่นานทหารฟิลิปปินส์ได้ขึ้นไปทำลายMarkers นั้นทั้ง ส่วนมาเลเซียได้สร้างรีสอร์ทและที่พักทหารบนเกาะ(ไซดหิน) Swallow Reef พร้อมกับส่งทหารขึ้นไปอยู่ประมาณ ๗๐ คน ในปี ค.ศ.๑๙๘๓ ปัจจุบันที่แห่งนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนของบุคคลสำคัญในรัฐบาลมาเลเซีย^๕

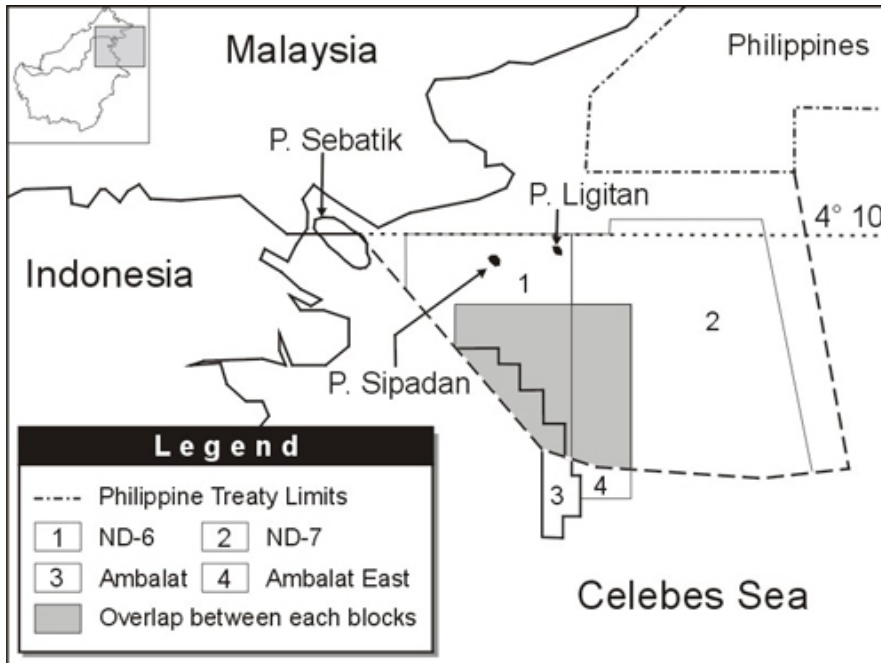
ปัญหาความขัดแย้งเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์นั้นนับว่าเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคนี้เป็นอย่างมากเนื่องจากที่ตั้งเป็นทางผ่านของเส้นทางคมนาคมหลักในทะเลจีนใต้ ประเทศที่อ้างสิทธิพยายามหาทางแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการแสวงประโยชน์ร่วมกันซึ่งมีปฏิญญาต่างๆเกิดขึ้นหลายครั้งแต่ก็ยังไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร

^๔ Ibid. p.22

^๕ Global Security, available at <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/spratly.htm>

ตัวอย่างความขัดแย้งเรื่องเขตแดนทางทะเลในภูมิภาคที่มีข้อยุติแล้ว

ปัญหาเกาะลิกิตันและสิปาดัง (Ligitan and Sipadan) ระหว่างมาเลเซีย-อินโดนีเซีย

รูป ที่ตั้งเกาะลิกิตันและสิปาดัง (Ligitan and Sipadan)

เกาะสองเกาะนี้ตั้งอยู่ในทะเลสุราเวลี หรือ ซีเลเบส ที่มาเลเซียและอินโดนีเซียต่างอ้างสิทธิ์ว่าเป็นของตนเองโดยได้อ้างว่าสมัยที่มาเลเซียยังเป็นอาณานิคมของอังกฤษและอินโดนีเซียเป็นอาณานิคมของฮอลแลนด์ซึ่งต่างฝ่ายต่างอ้างสนธิสัญญาที่ต่างกันระหว่างอังกฤษกับฮอลแลนด์เนื่องจากมีอยู่หลายฉบับ ปัญหาความขัดแย้งนี้ไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้ทำให้มีเรื่องกระทบกระทั่งกันทางทหารบ่อยครั้งจนกระทั่งได้นำเรื่องขึ้นสู่ศาลศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice; ICJ) หรือศาลโลกให้ตัดสิน

และเมื่อ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๕ (ค.ศ.๒๐๐๒) ศาลโลกตัดสินให้มาเลเซียได้ครอบครองเกาะทั้งสองเกาะซึ่งในคำตัดสินของศาลนี้มีสิ่งที่น่าสนใจคือศาลให้ความสำคัญกับการที่มาเลเซียได้สร้างกระโจมไฟบนเกาะสิปาดันในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ และบนเกาะลิกิตันในปี ค.ศ. ๑๙๖๓ โดยศาลถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงอำนาจของรัฐบาลพื้นที่นั้น หลังจากศาลโลกตัดสินกรณีของเกาะแล้วทั้งสองประเทศนี้ก็ยังมีปัญหากันมาอีกอย่างต่อเนื่องเพราะศาลไม่ได้ตัดสินเรื่องเขตทางทะเลบริเวณนั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ในระยะความกว้างของเขต EEZ ของทั้งสองประเทศ ซึ่งปัจจุบันยังเป็นปัญหาความขัดแย้งกันอยู่ในพื้นที่ทางทะเลที่เรียกว่า Ambalat

ปัญหาการอ้างสิทธิเหนือเกาะปูเลา บาตู ปูเตาะห์(Pulau Batu Puteh) ระหว่างมาเลเซีย-สิงคโปร์

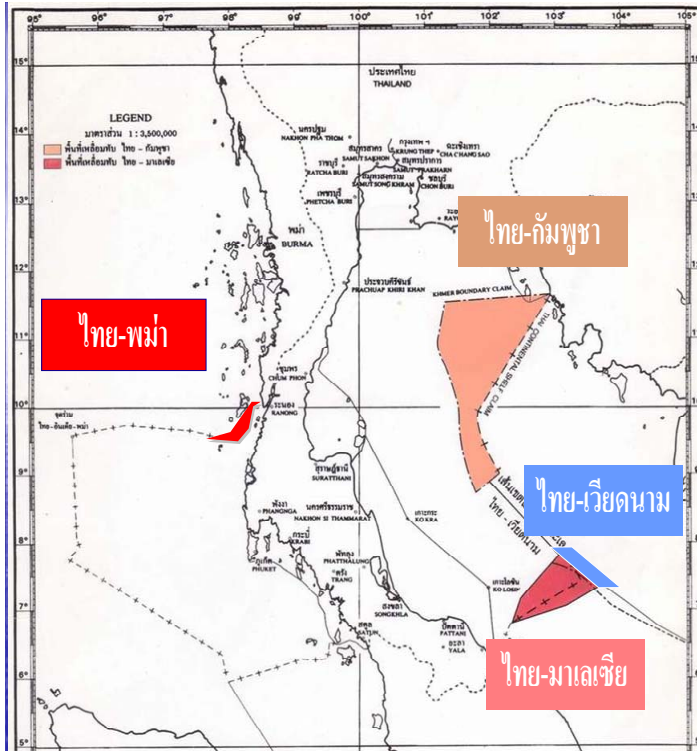
รูป ที่ตั้งเกาะปูเลา บาตู ปูเตาะห์(Pulau Batu Puteh) และกระโจมไฟฮอร์สเบิร์ก (Horse burgh)

หากกล่าวถึงเกาะปูเลา บาตู ปูเตาะห์(Pulau Batu Puteh) พวกเราอาจจะไม่ค่อยคุ้นหูนักแต่ถ้าพูดถึงกระโจมไฟฮอร์สเบิร์ก(Horse burgh) ทหารเรือหลายคนต้องรู้จักดีและเคยเห็นมาแล้วเพราะเป็นที่หมายในการเดินเรือที่สำคัญ เกาะนี้สิงคโปร์เรียกว่าเกาะเปตรา บังกา ขณะที่มาเลเซียใช้ชื่อว่า เกาะปูเลา บาตู ปูเต๊ะ มีพื้นที่แค่ครึ่งหนึ่งของสนามฟุตบอลตั้งอยู่ในบริเวณช่องแคบสิงคโปร์ ติดกับช่องแคบมะละกา ซึ่งเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าที่สำคัญของโลก เกาะแห่งนี้แต่เดิมเป็นของรัฐสุลต่านแห่งยะโฮร์ รัฐหนึ่งของมาเลเซีย

ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมาทั้งสองประเทศต่างอ้างสิทธิเหนือเกาะนี้ซึ่งได้พยายามเจรจากันแต่หาข้อยุติไม่ได้ จึงนำเรื่องขึ้นสู่ศาลโลก และเมื่อ พฤษภาคม ๒๕๕๑ ศาลโลกได้ตัดสินให้สิงคโปร์เป็นฝ่ายชนะมาเลเซีย ซึ่งคำตัดสินของศาลโลกนี้มีข้อสังเกตคือศาลได้พิจารณาว่าสิงคโปร์เป็นผู้ดูแลประภาคาร และกระโจมไฟฮอร์สเบิร์กมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า ๑๓๐ ปี โดยที่ฝ่ายมาเลเซียไม่เคยทักท้วงอะไร ในขณะที่มาเลเซียได้อ้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพราะเคยเป็นเขตของรัฐยะโฮ แต่ศาลให้น้ำหนักเหตุผลของสิงคโปร์มากกว่า

ปัญหาอาณาเขตทางทะเลของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเลของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเกิดจากการประกาศเขตทางทะเลของแต่ละประเทศที่ติดกันซึ่งเราคุ้นเคยกับคำว่า “พื้นที่เหลื่อมทับ”หรือ “พื้นที่ทับซ้อน” ซึ่งหากจะเรียกให้ถูกต้องควรเรียกว่าพื้นที่ที่อ้างสิทธิทับซ้อนกัน (Overlapping Claim Areas) อย่างไรก็ตามทั้งสามคำเหล่านี้เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปแล้ว จึงขอใช้รวมกันไป สำหรับพื้นที่ที่อ้างสิทธิทับซ้อนกันของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมีทั้งที่เจรจาตกลงแบ่งเขตกันได้ และยังคงถกกันไม่ได้ทั้งด้านอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน^๖ ดังนี้

รูป พื้นที่เหลื่อมทับทางทะเลของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ด้านอ่าวไทย

ไทย-กัมพูชา พื้นที่ที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลเกิดจากการประกาศเขตไหล่ทวีปของสองประเทศในปี ๒๕๑๕(กัมพูชา)และ ๒๕๑๖(ไทย) ทำให้เกิดพื้นที่ทับซ้อนกันประมาณ ๒๖,๔๐๐ ตารางกิโลเมตร ซึ่งจนถึงปัจจุบันยังไม่สามารถบรรลุข้อตกลงในการเจรจาแก้ปัญหาและยังส่งผลให้เกิดปัญหาการเมืองภายในของทั้งสองประเทศซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว

^๖ เอกสารประกอบการเสวนาเรื่องปัญหากรรมแดนทางทะเลของไทย โดยสุนชอน โคจินศึกษา วิทยาลัยบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ๑๑ มกราคม-๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ,หน้า ๘๗-๘๐

ไทย-เวียดนาม พื้นที่ที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลก็เกิดจากการประกาศเขตไหล่ทวีปของทั้งสองประเทศเช่นกัน โดยเวียดนามประกาศในปี ๒๕๑๔ และไทยในปี ๒๕๑๖ มีพื้นที่ทับซ้อนประมาณ ๑๓,๒๙๐ ตารางกิโลเมตร แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองประเทศสามารถบรรลุข้อตกลงในการเจรจาแบ่งเขตแดนกันได้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐

ไทย-มาเลเซีย ปัญหาเขตแดนทางทะเลของไทยกับมาเลเซียมีมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ (สมัยนั้นมาเลเซียยังเป็นอาณานิคมของอังกฤษ) ต่อเนื่องมาจนกระทั่งไทยประกาศเขตไหล่ทวีปในปี ๒๕๑๖ ทำให้เกิดพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนกันทางทะเลรวมประมาณ ๗,๒๕๐ ตารางกิโลเมตร ซึ่งทั้งสองประเทศสามารถบรรลุข้อตกลงที่จะใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยกำหนดเป็นพื้นที่พัฒนาร่วม (Joint Developing Area; JDA) โดยได้จัดทำบันทึกความเข้าใจกันเมื่อปี ๒๕๒๖

ด้านทะเลอันดามัน

ไทย-อินเดียน-อินโดนีเซีย-มาเลเซีย ไม่มีปัญหาพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนกันในด้านทะเลอันดามันเนื่องจากได้ทำความตกลงกันได้ระหว่างการเจรจาแบ่งเขตไหล่ทวีป และหลักเขตแดน

ไทย-พม่า การแบ่งเขตทางทะเลนอกชายฝั่งระหว่างไทยกับพม่าไม่มีปัญหา แต่บริเวณใกล้ฝั่งตั้งแต่ด้านเหนือเกาะสุรินทร์ไปถึงแม่น้ำกระบุรียังคงเป็นปัญหากันอยู่ ซึ่งเกิดจากความไม่ชัดเจนสนธิสัญญาระหว่างไทย-อังกฤษ พ.ศ. ๒๔๑๑ ที่ไม่ได้ระบุพิกัดตำบลที่และชื่อเกาะทำให้เกิดปัญหาการอ้างสิทธิเหนือเกาะหลาม เกาะคัน เกาะขึ้นก ทั้งนี้พม่าอ้างแผนที่เดินเรือของอังกฤษปี พ.ศ. ๒๔๙๑ กำหนดอาณาเขตทางทะเลครอบคลุมสามเกาะนี้ ส่วนไทยอ้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ปัจจุบันทั้งไทยและพม่ายังคงอ้างสิทธิเหนือเกาะทั้งสามเกาะนี้

วิเคราะห์นโยบายและการดำเนินการของแต่ละประเทศ

จากตัวอย่างปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละประเทศที่กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นว่ามียุทธศาสตร์ ๒ ส่วนคือส่วนที่สามารถแก้ปัญหาไปแล้วกับส่วนที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ โดยส่วนที่สามารถแก้ปัญหาไปแล้วสามารถระบุวิธีการดำเนินการได้ ๓ วิธีหลักๆ คือ การเจรจาตกลงแบ่งเขตกัน เช่นระหว่างไทย-อินเดียน-อินโดนีเซีย การแสวงประโยชน์ร่วมกันหรือพื้นที่พัฒนาร่วม เช่น ระหว่างไทย-มาเลเซีย หรือในหมู่เกาะสเปรตลีย์ที่กำลังพยายามดำเนินการ และการนำปัญหาลงสู่ศาลโลก เช่น กรณีของลิคตันและลิปาดังระหว่างมาเลเซีย-อินโดนีเซีย และเกาะปูเลาบาตู ปูเตะห์/กระโจมไฟฮอร์สเบิร์ก ระหว่างมาเลเซีย-สิงคโปร์ สำหรับในส่วนที่เหลือคือยังไม่สามารถตกลงกันได้โดยมีทั้งอยู่ระหว่างการเจรจาและยังไม่มีเจรจา

สิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาจากตัวอย่างกรณีความขัดแย้งการอ้างสิทธิทางทะเลคือกลยุทธ์นโยบายของแต่ละประเทศที่ได้ดำเนินการในระหว่างที่ยังหาข้อยุติไม่ได้นั้นจะเห็นว่าวิธีการหนึ่งที่แต่ละประเทศได้พยายามดำเนินการเหมือนกันคือการแสดงสิทธิในการครอบครองและใช้ประโยชน์เพื่อแสดงให้เห็นว่าพื้นที่นั้นๆเป็นของตนเอง เช่น การสร้างสิ่งปลูกสร้าง การส่งกำลังทหารหรือประชาชนเข้าไปอาศัย และการสร้างประภาคาร หรือกระโจมไฟ เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้จะเห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนจากการตัดสินของศาลโลกในกรณีของลิคตันและลิปาดังระหว่างมาเลเซีย-อินโดนีเซีย และเกาะปูเลาบาตู ปูเตะห์/กระโจมไฟฮอร์สเบิร์ก ระหว่างมาเลเซีย-สิงคโปร์ ที่ศาลได้นำประเด็นเหล่านี้มาประกอบการพิจารณาว่าประเทศเหล่านั้นได้ดำเนินการแสดงสิทธิอธิปไตยเหนือพื้นที่นั้นๆอย่างต่อเนื่องด้วย ซึ่งศาลให้ความสำคัญมากกว่าการอ้างที่มาของการครอบครองและหลักฐานทางประวัติศาสตร์เสียอีก

ข้อเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับปัญหาพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลของไทย

ปัญหาพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลของไทยกับเพื่อนบ้านที่ยังไม่สามารถบรรลุข้อตกลงกันได้ คือ พื้นที่ทับซ้อน ๒๖,๔๐๐ ตารางกิโลเมตร ระหว่างไทยกับกัมพูชา และการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือ เกาะหลาม เกาะคัน และเกาะขึ้นก ระหว่างไทยกับพม่า ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาเหล่านี้ก็สามารถดำเนินการได้ทั้ง ๓ วิธี คือ การเจรจาตกลงกันแบ่งเขตกัน การพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน หรือ การนำเรื่องขึ้นสู่ศาลโลก อย่างไรก็ตามการดำเนินการทั้งสามวิธีนั้นคงจะต้องใช้เวลายาวนาน ดังนั้นประเทศไทยควรศึกษาปัญหาความขัดแย้งของประเทศต่างๆเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำมาประกอบการกำหนดนโยบายและท่าทีของประเศรวมทั้งการดำเนินการในระหว่างที่ยังหาข้อยุติในการแก้ปัญหาเหล่านั้น ซึ่งจากตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วสิ่งที่ไทยควรจะต้องดำเนินการคือการแสดงสิทธิการครอบครองและใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม เช่น

ปัญหาการอ้างสิทธิ์บนเกาะหลาม เกาะคัน และเกาะขึ้นก ระหว่างไทย-พม่า ถึงแม้ว่าเป็นการยากที่จะส่งกำลังหรือประชาชนขึ้นไปอาศัยบนเกาะเพราะมีข้อจำกัดเรื่องสภาพภูมิประเทศ แต่ก็สามารถที่จะติดตั้งหรือสร้างสิ่งปลูกสร้างบางอย่างเป็นสัญลักษณ์ เช่น Markers เพื่อแสดงว่าไทยได้ใช้ประโยชน์และครอบครองเกาะเหล่านี้ตลอดจนดำเนินการวิธีต่างๆไว้ในรูปแบบเอกสาร สิ่งพิมพ์ หรือแผนที่ที่แสดงว่าเกาะนี้เป็นของไทย

สำหรับพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทย-กัมพูชานั้น เนื่องจากผู้คนทั่วไปให้ความสนใจและมีการวิพากษ์วิจารณ์กันตามสื่อต่างๆทั้งที่อยู่บนพื้นฐานของความจริงหรือปรุงแต่งเรื่องราวเพื่อทำลายกัน จึงควรที่จะให้มีผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ทำการศึกษา ติดตาม เพื่อเสนอแนะในระดับนโยบายพร้อมกับการทำงานในเชิงรุกในด้านสื่อต่างๆทั้งในและนอกประเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่วนการดำเนินการระยะสั้นขณะนี้คือการแสดงสิทธิในพื้นที่พร้อมกับเผยแพร่ผ่านสื่อต่างให้คนทั่วไปรับทราบ ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยยึดผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง

บรรณานุกรม

ถนอม เจริญลาภ, พลเรือเอก, “กฎหมายทะเลและเขตทางทะเลของประเทศไทย” และ “การเจรจาปัญหาการอ้างเขตไหล่ทวีปทับซ้อนในอ่าวไทยของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน” เอกสารประกอบการบรรยายในการประชุมเรื่องแนวทางการปฏิบัติของทางการไทยต่อกรณีพิพาทกัมพูชาให้สัมปทานในการสำรวจและขุดเจาะปิโตรเลียมให้แก่บริษัทต่างชาติในพื้นที่ที่ยังไม่มีความตกลงระหว่างไทยกับกัมพูชา เมื่อ ๑๙ ต.ค. ๕๒ เอกสารประกอบการเสวนาเรื่องปัญหาพรมแดนทางทะเลของไทย โดยศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ๓๑ มกราคม-๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

Global Security, available at

<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/spratly.htm>

Ji Guoxing , *Maritime Jurisdiction in the Three China seas: Options*

for Equitable Settlement, Institute on Global Conflict and Cooperation, October 1995

Japanese Institute of Global Communications, Available at

http://www.glocom.org/special_topics/social_trends/20020820_trends_s3/index.html

Kaye, Stuart B., “The Spratly Islands Dispute: A Legal Background,”

Maritime Studies, No. 102, September/October 1998